

> Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΟΥ Ε.Κ.Π.Α.

– *Βαρβάρα Χ. Γιαννακοπούλου, Λέκτορας*
Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Καθ' όλα τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα, σὺν Θεῷ, ὑπηρετήσα τὸν κλάδον –αὐτὸν τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, ὡς Ἐπιστημονικὸς Συνεργάτης στὸν Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως (1985-2004) καὶ ὡς Λέκτωρ αὐτοδυνάμως (2004-2017) μέχρι τοῦδε– ἓνα στόχο εἶχα: Τὴν θεμελίωση τῆς Ποιμαντικῆς στὴν Ὁρθόδοξο Θεολογία καὶ Ἐκκλησιολογία ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας δεδομένου ὅτι ἡ Ποιμαντικὴ ὡς κοιτίδα τῆς καὶ ὡς χώρο πού ἀσκεῖται ἔχει τὴν Ἐκκλησία. Αὐτὸ ἦταν καὶ αἶτημα τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ μου Κωνσταντίνου Μουρατίδη, τοῦ μακαριστοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους, Ἀρχιμανδρίτου Γεώργιου Καψάνη, μὲ τίς εὐχὲς καὶ εὐλογίαις τοῦ ὁποῖου προχωροῦσα, καὶ ἄλλων θεραπόντων τῆς Ποιμαντικῆς, ἡμετέρων καὶ ξένων.

Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος, πού ἐπέλεξα ὡς θέμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς μου τὴν «ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ. ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ».

Ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος Πενταπόλεως, ὡς Διευθυντῆς τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς (1894-1908) καὶ Καθηγητῆς θεολογικῶν μαθημάτων, ἐδίδαξε συστηματικῶς τὴν ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ἐκ τῶν πρώτων στὴν Νεωτέρα Ἑλλάδα, ἐξεπόνησε καὶ ἐξέδωκε σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλο «ΜΑΘΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ», τὸ 1898, μετὰ τὸν Ἀρχιμανδρίτη καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπο Πατρῶν καὶ Ἡλείας, Νικηφόρον Καλογεῤᾶ στὴν ἡμετέρα Σχολή (1879-1883). Τὴν ἐθεμελίωσε στὴν Βιβλικὴ καὶ Πατερικὴ Θεολογία καὶ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία καταδειξάς τις πλάνες τῶν ἐτεροδόξων, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα ἐκκλησιολογικά συγγράμματά του, χωρὶς νὰ παραθεωρήσῃ καὶ τὸ σύγγραμμα ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ τοῦ καθηγητοῦ του, Ἀρχ. Νικηφόρου Καλογεῤᾶ, εἰς ὠρισμένα σημεῖα τοῦ ὁποῖου παραπέμπει.

Ἡ Ποιμαντικὴ, ὡς ἐφηρμοσμένη Θεολογία, κατὰ τὸν Ἅγιο Νεκτᾶριο, ὑποδεικνύει τὸν τρόπο τῆς τῶν θεολογικῶν μαθημάτων ἐφαρμογῆς καὶ τῆς τηρήσεως τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν κατὰ τὴν διαποίμανση. Τὸ ποι-

μαντορικό πρότυπο, πού παρέδωσε διά τῶν μαθημάτων του, ἐνεσάρκωσε καί στο πρόσωπό του μέ καταπληκτική ἐναρμόνιση θεωρίας καί πράξεως. Τήν δέ ποιμαντική πράξη του, εἰς ὅλες τίς ἐκφάνσεις της, τήν ἐθεμελίωσε στο πλούσιο καί ἄρτιο θεολογικό καί ἐκκλησιολογικό του ἔργο. Ἐποίμαινε θεολογικῶς καί ἐθεολογοῦσε ποιμαντικῶς. Ἡ Ποιμαντική, τόσο στήν θεωρία ὅσο καί στήν πράξη, προσδιορίζεται ἀπό τήν Θεολογία, τήν Ἐκκλησιολογία ἀλλά καί τήν Ἀνθρωπολογία, καί εἰς τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν νά παραθεωρηθῇ ἡ σημαντική συμβολή του. Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὑπῆρξε, σὺν τοῖς ἄλλοις, βαθύς γνώστης καί ἀνατόμος τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καί συντάκτης τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἀνθρωπολογίας τῶν νεωτέρων χρόνων ὑπὸ τὸν τίτλο «ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥ», Ἀθῆναι 1893.

Μετὰ τὴν τιμητικὴ εἰς ἐμὲ ἀνάθεση τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος, μέ ἀπόφαση τοῦ Τομέως (8.9.2004) καί τοῦ Τμήματος (1.10.2004), συνεχίζω αὐτὴν τὴν παράδοση μέχρι τοῦδε, μέ συναίσθηση εὐθύνης.

Ἡ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ συνάπτουσα τὴν θεωρία μετὰ τῆς πράξεως εἶναι τὸ μάθημα, πού πραγματεύεται περὶ τῆς Προσωπικότητος καί τοῦ ἔργου τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος, περὶ τῶν προϋποθέσεων, τῶν ἀρχῶν, τῶν πτυχῶν τῆς ποιμαντικῆς διακονίας καί τοῦ σκοποῦ της, κατὰ τὴν Θεολογία καί πράξη τῶν Ἁγίων (Ἀποστόλων, Πατέρων καί Ποιμαντικῶν Θεολόγων), παραπέμπουσα δεόντως καί στήν συμβολὴ νεωτέρων θεραπόντων τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης καί καθηγητῶν μας. Ταῦτα καταδεικνύονται ἐπαρκῶς καί ὑπὸ τοῦ ἀντιστοίχου διδακτικοῦ συγγράμματός μου ὑπὸ τὸν τίτλο: «ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ».

Ἀπαράβατος ὅρος τῆς Ποιμαντικῆς διακονίας, ἡ ἀρχὴ καί τὸ τέλος της, εἶναι ἡ θυσία τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως καί Ἀρχιποιμένου, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἔχει ἐκπονηθῆ ἀπὸ τὴν ὑποφαινόμενη καί διατίθεται στοὺς φοιτητὲς Μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἡ ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΠΟΙΜΕΝΟΣ ΩΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ»/.

Στὸ μάθημα προβάλλονται ποιμαντορικά πρότυπα καί διαγράφεται τὸ στάδιο τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Ποιμαντορικά, διαχρονικά πρότυπα καί πτυχές τῆς ποιμαντικῆς διακονίας προβάλλονται καί διὰ τῶν φροντιστηριακῶν ἐργασιῶν τῶν φοιτητῶν μας, πού ἐκπονοῦνται προαιρετικῶς μέ τὴν καθοδήγηση καί τίς «ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ» τῆς διδασκούςης.

Ἡ ποιμαντικὴ διακονία στήν πράξη καθίσταται γνωστὴ καί μέ τίς καθι-

ερωμένες «ποιμαντικές επίσκεψεις» εις ἐνορίες, Νοσοκομεῖα καὶ εις ἄλλους χώρους, ὅπου ἀσκεῖται μὲ τὴν εὐθύνη τῆς διδασκούσης καὶ τὴν συμπαράσταση, μέχρι πρό τινος, τοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου Πρεσβυτέρου καὶ ἐπικούρου καθηγητοῦ Γεωργίου Εὐθυμίου. Εἰς τοῦτο συντελοῦν καὶ οἱ ἐπισκέψεις πνευματικῶν ποιμένων καὶ συνεργατῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι καλοῦνται καὶ καταθέτουν τὴν ἐμπειρία τους κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ μαθήματος.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ

Παραλλήλως μοῦ ἀνετέθη καὶ ἡ διδασκαλία μίας εὐαίσθητου πτυχῆς τῆς Ποιμαντικῆς διακονίας: Ἡ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ἢ πνευματικὴ καθοδήγηση, ὡς αὐτοτελὲς κατ' ἐπιλογὴν, μάθημα ποῦ εἰσήγαγε ὁ καθηγητὴς κ. Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος.

Ὡς λειτούργημα ποῦ ἀσκεῖται στὴν Ἐκκλησία, ἀντλεῖ ἀπὸ τὶς πηγές τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας: τὴν Βιβλικὴ καὶ Πατερικὴ Θεολογία, τὴν ἀγιολογικὴ Γραμματεία, καθὼς καὶ νεώτερα συμβουλευτικὰ κείμενα.

Στὸ διδακτικὸ σύγγραμμά μου ὑπὸ τὸν τίτλο «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ» παρατίθενται, στὸ Δεύτερο Μέρος, κείμενα Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς, κυρίως ἀπὸ τὴν Ποιμαντικὴ Ἐπιστολογραφία, στὰ ὅποια ἀσκοῦνται οἱ φοιτητές, καὶ σχετικὴ Βιβλιογραφία.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀνωτέρω δύο μαθημάτων διατίθενται στοὺς φοιτητές δωρεὰν ἀνάπτυα δημοσιευμάτων μου, ποιμαντικοῦ περιεχομένου.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Στὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα, στὸ ὅποιο συμμετέχω ἀπὸ τὸ 2005, εἰσήγαγα τὰ κάτωθι νέα, εἰδικὰ μαθήματα:

Α. ΦΙΛΟΚΑΛΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ. Πραγματεύεται περὶ τῆς Ποιμαντικῆς Θεολογίας καὶ πράξεως τῶν «Φιλοκαλικῶν» Πατέρων, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ «φιλοκαλικά» κείμενά τους συμβάλλουν τὰ μέγιστα στὴν πνευματικὴ καὶ ποιμαντικὴ καρποφορία, στὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ τῆς Ποιμαντικῆς, στὴν ἀληθινὴ Θεογνωσία καὶ Θέωση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπὸ τὴν «συνεπτυγμένη» Φιλοκαλία, ὡς ἔχουν χαρακτηρισθῆ τὰ κείμενα τοῦ Ὁσίου Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἔχω ἐκπονήσει δοκίμιο, τὸ ὅποιο ἐξέδωκα τὸ 2010, ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ».

Διατίθεται δωρεάν στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και εις όλους τους ενδιαφερομένους.

Β. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ. Στο μάθημα αυτό διδάσκονται οι θεμελιώδεις αρχές της Ορθόδοξου Ανθρωπολογίας, διότι, ως έχει προαναφερθή, ή Θεολογία, ή Εκκλησιολογία και ή Ανθρωπολογία προσδιορίζουν την ποιότητα της Ποιμαντικής.

Γ. ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ. Το ειδικό αυτό μάθημα πραγματεύεται: α) Περί της Ιστορίας της ποιμαντικής διακονίας των κρατουμένων δια μέσου των αιώνων υπό της Έκκλησίας, ή όποια πρώτη στον κόσμο έμερίμνησε συστηματικώς υπέρ αυτών, β) Περί της προσωπικής ζωής και ψυχολογικής καταστάσεως των κρατουμένων, γ) Περί του προσώπου του πνευματικού ποιμένος των φυλακών και των πτυχών της ποιμαντικής διακονίας του, με θεολογική και εκκλησιολογική θεμελίωση και βάσει των αρχών της Ορθόδοξου Ανθρωπολογίας, με σκοπό την παρηγοριά και την έν Χριστῶ πνευματική άπελευθέρωση και σωτηρία. Και τὸ μάθημα αὐτὸ ἀναδεικνύει τίς κοινωνικές διαστάσεις και προεκτάσεις της Ποιμαντικής και τίς εὐεργετικές συνέπειές της στο κοινωνικό σύνολο, διότι, ως λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «τὸ δὲ τῆς Ποιμαντικῆς κέρδος εἰς ἅπαντα διαβαίνει τὸν λαόν». (*Περί Τερωσύνης, Λόγος Β, δ', PG 48,35*).

Ἐν κατακλειδί ἐπιτρέψατέ μου μία εὐχή: Νὰ συνεχισθῆ στήν Σχολή μας αὐτή ή Ὁρθόδοξος Θεολογική παράδοση με μοναδικὸ κίνητρο αὐτὸ πὸ ὑποκινούσε τὴν ὑποφαινομένη: Τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Μητέρα Ἐκκλησία και τὴν χειμαζομένη πατρίδα.

Εὐχαριστῶ.